

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 23.

V Ljubljani, 1. decembra 1886. l.

XXVI. leto.

Odlomki iz vzgojeslovja.

Spisal dr. Fr. Kos.

(Dalje.)

Pazljivost.

Včasi preobladajo posamezne predstave s svojo jasnostjo vse druge tako, da se same nahajajo v zavesti. Takrat pravimo, da smo zbrani, pazljivi ali pozorni. **Pazljivost** ali **pozornost** je zbiranje zavesti v jedni predstavi ali pa v manjši zvezi predstav. Čim jasnejše so predstave, tem večja je pazljivost. Močni čutni vtisi posebno lahko vzbujajo našo pazljivost. Že pri otroku lahko opazujemo, kako se njegovo oko obrača na kak svitel ali pa lesketajoč predmet.

Množica vnanih vtisov, ki delujejo na naše čute, je dokaj večja kakor pa množica resnično dobljenih zaznavanj. Mnogo predmetov in prikazni v naši bližini ne opazimo, ker se ravno takrat nahajajo v naši zavesti druge, za nas važnejše predstave. Ako smo n. pr. na sprehodu jako zamišljeni v kako reč, ne opazimo znanca, ki nas je srečal, ne vidimo cvetic na travniku in ne slišimo ptičjega petja. Objektivnih pogojev čutnega zaznavanja ne manjka, kajti svetlobni žarki prihajajo od dotičnih predmetov v oko, zvočni valovi pa v uho, pač pa ni subjektivnih pogojev, namreč pazljivosti.

Pazljivosti nasproti je raztresenost, pri kateri je zavest odprta vsem vtisom brez razločka. Ako je pazljivost na posebno visoki stopinji, pravimo da je napeta. Človek z napeto pazljivostjo se ukvarja samo z jedno stvarjo, vse drugo mu ni mar. Ljudje, ki se mnogo pečajo z znanostjo, raztreseni so navadno za stvari vsakdanjega življenja. Ker sploh mislijo na to, kar je v dotiki z njihovo znanostjo.

Pazljivost je samohotna in nesamohotna. Nesamohotna je, ako se vzbudi brez naše volje ali pa še celo proti njej. Ako jo pa spremlja volja, zove se samohotna. Ker pa volja ni absolutno svobodna, zato tudi pazljivost ne more biti absolutno samohotna. Včasi bi bil kdo rad pazljiv, pa ne more biti. Samohotne pazljivosti se je treba navaditi.

Pazljivost je odvisna od jakosti, množine in trajanja vtisov. Tako n. pr. vzbujajo našo pozornost požari, grom in tresk, vihar, hud smrad itd. — Dalje morejo pazljivost vzbuditi novosti in redkosti, tako n. pr. zvezda repatica, mrknjenje solnca ali lune itd. — Pazljivi tudi postanemo, ako dobí predstava, na katero smo namerili svojo pozornost, v duši pomočne predstave. Na ta način morejo vzbujati našo pozor-

nost tudi jako neznatne predstave. Na hrumečem koncertu posluša veščak na gosli v prvi vrsti glasove, ki prihajajo od gosel, akoravno se le malo slišijo izmed glasov drugih instrumentov.

Predmete, ki morejo našo pazljivost vzbujati in mikati, imenujemo **zanimljive** ali **interesantne**. Zanimanje ni pri vseh ljudeh jednako; meni se lahko zdi kaka reč zanimljiva, drugemu pa ne. Zanimanje se ravna po večji ali manjši izomiki dotičnega človeka. Vsestransko znanje vzbuja vsestransko zanimanje. Ako si je kdo pridobil v kaki stroki posebno veliko znanja, zdi se mu zanimljivo vse to, kar je z dotično stroko v zvezi. N. pr. Novoiznajdeni denar kakega rimskega cesarja zanimlje starinoslovca, ne pa kmeta. Poljsko orodje je zanimljivo za poljedelca, ne pa za jezikoslovca.

Pazljivost je pri otroku izprva jako nepopolna. Svetli in nenavadni predmeti vzbujajo sicer njegovo pozornost, a le za malo časa. Nenavadno je razstresen. Vzgojiteljeva naloga je, da ga navadi pazljivosti. Pri začetnem poduku je pazljivost učencev navadno nesamohotna. Ako je poduk mikaven, pazijo učenci, drugače pa ne. Le počasi se razvije iz nesamohotne pazljivosti samohotna.

Pazljivost je v vsaki šoli in najpotrebnejša zahteva. Po pazljivosti učencev se lahko sodi, koliko je vreden učiteljev poduk. Da se pri mladini pazljivost vzbudi in obdrži, pomniti je treba sledeče:

1. Odstraniti se mora vse, kar bi moglo v šoli mladino vznemiriti ter motiti njeno pazljivost. V obližji šole ne sme biti preveč ropotanja in hrupa, s katerim bi se motil poduk. V šoli sami pa se ne sme nahajati nič nepotrebne, kar bi moglo kaliti pazljivost. Dobro je, da se celó nekateri potrebni učni pripomočki pokažejo učencem še le takrat, ko jih je treba rabiti.

2. V šoli je potrebna dobra disciplina. Učitelj naj bo zmeren in previden, ko hvali ali graja, ko plačuje ali pa kaznuje svoje učence. Kjer je vse v redu, gotovo ne manjka pazljivosti, kjer se pa mora učitelj posluževati izvanrednih sredstev za vzdrževanje miru, tam je prej ko ne sam kriv, da so take razmere. Za šolo se mora učitelj dobro pripraviti. Njegov glas naj bo razločen in ne pretih, a tudi ne premočan.

3. Poduk naj bo mikaven, to je tak, da bo sam vzbujal pri učencih pazljivost in zanimljivost. Male otroke k pazljivosti opominjati ne koristi veliko. Tudi se nič ne doseže, ako jim učitelj govori o važnosti in koristi dotičnega predmeta. Ravno tako jih tudi obljube in kazni ne prisilijo k pazljivosti.

4. Učencu naj se vcepi veselje do duševnega dela. Učitelju morajo biti znane sposobnosti in vednosti učencev. Postaviti se mora na njih stališče ter od tû napredovati počasi, pa sigurno. Dâ naj jim čas in priložnost, da si samostojno rešijo primerne naloge, katere ne smejo biti niti pretežke, niti prelahke. Pretežke naloge zmanjšale bi njegov pogum, prelahke bi ga pa napolnile s prevelikim zaupanjem v samega sebe.

5. Učencem se ne sme podati preveč predstav najedenkrat. Ako bi prišlo več predstav v istem času v zavest, umeli bi jih učenci primeroma slabo, kajti pazljivost bi bila v toliko delov razdeljena, kolikor bi bilo raznih predstav. V zavesti more v istem času popolnoma jasno nastopiti le jedna predstava. Poduk naj se torej razvija počasi od stopinje do stopinje, da se otroci ne navadijo površnosti in raztresenosti.

6. Učitelj se ne sme predolgo ukvarjati samo z jedno stvarjo. Ako učenec večkrat sliši že znane reči, naveliča se je poslušati, ker njegova pazljivost je le tako dolgo budna, dokler kake stvari popolnoma ne spozna.

7. Učitelj naj se varuje suhoparnega razlaganja abstraktnih pojmov. Bolje je, da jih razjasnuje s pomočjo basni in pripovedek. Vsebinsko šolskega poduka

je treba zmiraj spojiti s tem, kar je mladina že doživela, skusila ali pa se naučila. Tù veljá pravilo, da je treba iti od znanega k neznanemu, od lagljega k težjemu itd.

8. Da se pazljivost more ohraniti, treba je, da so učenci duševno in telesno čvrsti in spočiti. Čegar telo ali pa duša je utrujena, ne more biti pazljiv. Zato se mora mladina po daljšem ali krajšem prestanku spočiti.

(Konec prih.)

Knjiga Slovénka

v

XIX. veku.

V dobi, v kateri so s Slomšekom vred na polju našega domačega slovstva delovali doslej naštevani knjižniki, in deloma v najnovejši dobi, trudili so se v ta namen vže prej opisovani vrli rodoljubje p. **Peter Hitzinger** — Znojemski, Podlipski (Jezičnik XII. 1874 str. 1—84); **Anton Umek Okiški** (Jezič. XIII. 1875. str. 1—51); **Janez Čop** in **Matija Šnajder** (Jez. XV. 1877. str. 3); **Juri Varl**, **Anton Žakelj** — Rodoljub Ledinski, čegar pesniška ostalina se je po smrti A. Umeka, župnika Grajskega, srečno otela in se ima o priliki spraviti še na svetlobo; **France Jeriša Detomil**, **Dr. Leon Vončina** (J. XVII. 1879); **Bernard Tomšič**, **France Svetličič**, **Dr. Jožef Rogač**, **Matevž Lotrič**, **Leon Engelman** Nožarjev (J. XIX. 1881); **Dr. Janez Bleiweis** (J. XX. 1882. str. 1—74).

„Oče dr. Bleiweis in Ivan Koseski bila sta si duševna brata, pravijo Novice l. 1884 št. 14, oba delavna in goreča za vzbujo našega naroda. . . Oba stala sta do zadnjega na čelu onih rodoljubnih mož, ki so v minulem polstoletji rešili Slovence iz verig nezavednosti, kateri so navdušeni in složni svojim rojakom klicali:

„Naprej, slovenski jug!“

Jovan Vesel Koseski r. 12. sept. 1798 v Kosezah, vasi duhovnije Moravške, v latinske šole hodil v Celju, v licejski v Ljubljani, pravoslovja učil se v Gradcu in na Dunaju; bil nekaj časa kameralni uradnik v Ljubljani, potem v Gorici, Tolminu, naposled c. kr. viši finančni svetovavec v Trstu, kjer je v pokoju u. 26. marc. 1884.

Popevati je javno jel na liceju v Ljubljani — **Johann Vessel Akademiker** — nemški a) v *Laibacher Wochenblatt* l. 1817 Nro 3 „Ode auf die Ankunft Sr. Excellenz des Herrn Landes-Gouverners — J. Graf v. Strassoldo“ — in Nro 25. Ballade: „*Franz Plassman von Oedengratz*“ (Valvasor X. 430) po geslu Schillerjevem: »Das Leben ist der Güter Höchstes nicht; — Der Uebel Größtes aber ist die Schuld«; l. 1818 Nr. 18—20 Romanze: „*Erasmus Lueger*“ spet po glasilki Schillerjevi: »Mit des Geschickes Mächten — Ist kein ew'ger Bund zu flechten — Denn das Unglück schreitet schnell«; Nr. 24 Sonnet „*Potažva — Der Trost*“ nemški in slovenski (v Bohoričici); Nr. 31 Ballade „*Kurth von Roseck*“ po geslu F. Grillparzerjevem: »Nein in jenen düstren Fernen — Waltet keine blinde Macht, — Ueber Sonnen, über Sternen, — Ist ein Vateraug', das wacht«. Nekoliko premenjena se nahaja ista v časniku b) *Der Aufmerksame* v Gradcu l. 1820 Nr. 45, in l. 1881 Nr. 51 Romanze „*Die Tanne auf Rauheneck*“ itd. Na primer bodi „Sonnet“:

Potažva.

Naj zgine svet, gorijo naj pušave,
Vihar valove morja naj derví,
Na zraku černimo naj grom buči,
Naj burijó*) snežnikov goličave:

Der Trost.

Es mögen Welt und Wüsten flammend rauchen,
Des Meeres wildempörte Stürme dräun,
Der Himmel zürnend Feuerflammen speyn,
Und nackte Gletscher gift'gen Odem hauchen:

*) Burijó, Zeitwort von Burja der Nordwind, bedeutet das Heulen des Nordwindes.

Skuz' zapušene, žalostne planave
 Naj čudne vojske silni glas gromi,
 Naj lakota nevsmilena mori,
 Nabira truplov kupe naj kervave;

Sej moje bitje ni na temo sveto,
 Sej ni na zemlji moje duše dom,
 Življenje zgine kakor kratko leto;

Tje v' svete, čiste, angelske dežele,
 Kjer pil očeta veličastvo bom,
 Skuz' grobov noč, me kliče čast, — vesele.

Janez Vesel.

Der Hunger seine wüth'gen Zähne brauchen
 Und Tausende den Todesgöttern weih'n,
 Den ausgestorb'nen wildzerstampften Hain
 Mag ehr'ner Krieg in Ströme Blutes tauchen;

Mein Seyn ist nicht aus diesen Trauerzonen,
 Hienieden hat mein Geist kein bleibend Haus,
 Wie schnell ist nicht mein Tropfen Zeit verronnen? —

Mich ruft ein heilig Wort so sanft und milde,
 Durch dunkler Gräber nachtumflorten Graus,
 In jene ewig seligen Gefilde.

Johann Vessel.

Vnovič se oglasi J. Koseski c) v Novicah l. 1844 št. 36 v posebni prikladi: Slovenja Presvitlimu, Premilostljivimu Gospodu in Cesarju Ferdinandu Pervimu, ob veselim dohodu Njih Veličanstva v Ljubljano (Trojno ovenčan unuk vladarjev iz hiše Rudolfa, — Zgodnimu soncu enak sveta v ogledu stojiš itd.). — „Sreča in veselje. Čigavi jezik bo dopovedal vse veselje, ki so ga Krajnci v nedeljo popoldán obhajali, kader sta se presvitli Cesar in Cesarica v Ljubljano pripeljala? Cela Ljubljana jima je šla naproti. . . De bi pa tudi naše Novice ta veseli dohod, kakor se spodobi, praznovale, smo pesem na posebnim listu natisniti dali, ktera z gorečimi besedami pripoveduje, kar serce Slovenje vseskozi za našiga Vladarja občuti. Tukaj le vam ga z veseljem podamo, in mislimo, da se bodo te besede našiga častitiga pevca po celi deželi razlegale (št. 36).“ V št. 38 pa piše J. Koseski sam: „Še nekaj v spomin našiga presvitliga Cesarja Ferdinanda. Ravno je preteklo 571 let, kar je bila božja previdnost grofa Rudolfa Habsburgskega, slavniga očaka naše presvitle cesarsko - kraljeve hiše, na nemško-rimski prestol poklicala. . . Ko bi hotli popisati vse kreposti, vse slavne in pobožne dela, vse zasluge, po katerih je rečeni grof Habsburgski do take časti vzdignil se, bi imeli veliko in dolgo govorenje. Čas in prostor nam tega ne dovoljita. Zatorej se danas le ene prigodbe spomniti hočemo, iz ktere bomo očitno vidili, kako čudno božja previdnost človeka po življenju vodi, in do njegove namembe gotovo pripelje. Slavni Miroslav Šiller jo je v nemškemu jeziku nemškemu narodu pel; mi pa vam tukaj podamo slovenski prevod njegove neumerjoče pesmi: Grof Habsburgski (V Porečju, z cesarsko svitlostjo obdan, — V dvorani starinsko sloveči, — Grof Rudolf sedi za cesarja izbran, — Kraljevo vozilo deržeči itd.). — V št. 41 se nahaja njegov prevod „Orjaška jigraca“ (Riesenspielzeug), nemški zložil A. Chamisso, pesem, v kateri se kaže, da je kmetovski stan velike časti vreden; št. 46 „Pesem od verliga možá“ (Das Lied vom braven Manne), in št. 51. 52 „Divji lovec“, nemški zložil obé B. A. Bürger.

V Novicah l. 1845 citati je v 7. listu pesem „Zima“; l. 11 „Legenda“ po geslu: »Si hi tacuerint, lapides clamabunt«; l. 21—25 „V jamo pade, kdor jo drugimu koplje“ z naslednjo vpeljavo J. Koseskega: „V spomin gotove resnice tega prigovora je veliko pravlic med ljudmi vsakiga jezika znanih. Mnogo smo jih čuli, mnogo brali, jedno od druge lepši našli, in skor bi nas mikalo, o tem predmetu dolgo govoriti. Ker čas in prostor tega ne pripustita, smo dve izvolili, ter jih listu naših novic natisnemo. Priporočimo jih prijazni dobrovoljnosti naših bistroumnih bravcov. Pervo jim podamo v prostim nevezanim govoru, drugo pa mislimo v praznim pesniškim oblačilu v izgled postaviti“. In ta druga je l. 29. 30 pod onim naslovom, in sicer „Hoja na plavž“ (Der Gang nach dem Eisenhammer), zložil M. Schiller. V 36. l. „Raj zgubljen“; l. 46 „Vojaška“ (Kaj bliska se v jasnim, kaj votlo doni — Pred nami na levi na pravi? itd.);

l. 50 „Vodotop“ (Der Taucher), Ballade v. Fr. Schiller; l. 53 „Bravcam h koncu leta v spomín“ — po glasilki svetopisemski: »Habete sal in vobis et pacem inter vos« (Marc. IX. 49).“

V Novicah l. 1846 je prva „Pesem o zvonu“ (Das Lied von der Glocke von Fr. Schiller) l. 10—12 po geslu: »Vivos voco. Mortuos plango. Fulgura frango« — z nekterimi opazkami J. Koseskega na pr.: „Zvedba nas uči, de naši rahločutni Slovenci lepo zvonjenje silno radi poslušajo . . . Zatorej smo pričijočo pesem „o zvonu“ poslovenili. . . Če smo pa mi visoko pomembo nemške pesmi razumeli, in z njo slovensko besedo oživiti znali, o temu sóditi se ne nam, ampak vam spodobi, dragi, uumni, prebri-sani bravci! Miroslav Šiler je to pesem o nar strašniši dobi, to je, o blodnji divjiga francozkiga puntanja zložil. . . Ne čudite se, ljubi bravci, de smo nemški besedi „Form“ kalúp rekli, če še niste morebiti te besede do zdaj slišali, ali v slovenskih bukvah brali. Naš model, čeravno se po tujstvu dišečiga obraza ne vstrašimo, nam zavoljo njegove okornosti v glavo ne gré. „Podoba, Obraz, videz“ slovenski besedniki svetujejo, in to bi res bilo nekaj, tode te besede tudi druge reči pomenijo, in ne zadenejo černe pike. Kalúp je pa okornoglasnimu model lastna in sicer čisto slovenska beseda, ktero južni Slovani kálup in Čehi kadlup izgovarjajo in pišejo. Zatorej ne bomo zašli, če se je poprimemo. Sicer smo v ti pesmi „fantu, turnu, trugi“ pristop dovolili, ter tudi v nekimu stiku „lih“ pisali, čeravno vemo, de so tuje rodovine, in čeravno drugot ba-haje vpijemo:

„Jezik očistite peg, opilite gladko mu rujo“.

Mi mislimo, de so rečene besede našimu jeziku popolnoma vdomačene in sloven-skimu življenju takó globoko vkoreninjene, de jih svoje blago imenovati smemo. Ta-kim besedam pa za zdaj, posebno v pevskih potrebah, slovesa dajati ne gré. Če bi komu po volji ne bile, naj nam ne zameri, in zna po priliki v pričijoči pesmi namest „Votlo v turnu“ po staroslovensko brati „Votlo v stolpu“ ali pa „Votlo v cerkvi“ in tako dalje. — V l. 17—19 „Bor z drakonam“ (Der Kampf mit dem Drachen von Fr. Schiller). — Junak pričijoče pesmi, piše J. Koseski, je bil križar in vitez sv. Jovana Kersnika. Preden od njega kaj več govorimo, moramo v razum in razjasnenje tedajnih okoljšin nekoliko o njegovim redu povedati. Bravci, katerim sledeče opombe niso potrebne bile, nej ne-zamerijo, de smo jim zgubo dragiga časa naklonili in prijazno poterpljenje skušali. . . Glavna namemba naše pesmi pa ni popisavanje drakonove smerti, ali poslavljenje na-šiga, sicer velike časti vredniga, viteza; ampak je le očitna zmaga keršanske pokornosti nad silo sirove kreposti in nad samovoljnostjo človeškiga serca, ktera je hujši od popi-saniga drakona, ker samovoljnosti nepokoren duh

..... živo v dušo piči,
Prepir zbudi, pogin prisiči,

Ter svetu v sleme, uma gluh,
Požara baklo derzno vtakne.

L. 23 „Rokovica“ (Povest iz nemškiga); l. 27 „Vrednost žen“ (Poleg Šilerjeve pesmi: Die Würde der Frauen); l. 31 „Kdo je mar?“ (Vse doseže, kar mu drago, — Bodi slava, bodi blago, — Vse doseže sosed moj itd.); l. 34—36 „Pohlep oslepí“; l. 46 „Oda Bog“ z opazko n. pr.: „Pričijočo pesem smo zavoljo njene neprecenljive lepote iz ruso-slavjan-skiga narečja poslovenili. . . O našimu delu ne bomo veliko govorili. Vsak je gospodar svoje sodbe. De se originalu primerjati ne more, je gotova in mi sami to živo čutimo. Kdor je pa skusil boriti se z junaško krepostjo, z neizmernim bogastvom, z bistrotekočo besedo in silovitim duham ruskiga jezika, je brez dvombe previžan, de prestavljenje iz njega v naše okorno narečje ni ravno igranje praznovavnih lenuhov, in ta bo ali z na-šim delam poterpljenje imel, ali pa — kar še viši in živejši želimo — predragim našim bravcam z boljšim postregel“.

Tečaj V. ima v 1. listu J. Koseskega pesem: „Novice bravcam ob novim letu“ — po geslu: Quia aedificabit Dominus Sion et videbitur in gloria sua (Ps. 101, 17); l. 8 „Ne sodi“ (Hiob — glava 38. 39. 40. 41); l. 30–32 „Začarana puška“; l. 49. 50 „Ibikovi žerjavi“ (Die Kraniche des Ibikus von Fr. Schiller). — V l. 48 vže se napoveduje „Divica Orleanska“, ktero je po Schillerju poslovenil J. Koseski, in ktero so Novice l. 1848 v prilogah priobčile od l. 38 do 52. — List 41 ima na čelu „Naprej, slavenski Jug!“ — Poprej že v listu 20. str. 83 Jovan Vesel - Koseski v sostavku „Moje misli“ kaže: „Mi nimamo v Majnskim Frankfortu ničesar opraviti, doma pa veliko, de ta prihodnji nemški blesk avstrijske svitlobe ne otamni, in slovenske narodnosti popolnoma ne zatare“. — Str. 88 piše na pr.: Potrebne besede. „Slišali ste, kaj se je od 15. do 17. tega mesca (maja) na Dunaji zgodilo. . . Naš mili Cesar . . so se v Inspruk med svoje zveste Tiroljce podali. . Kjer so Cesar, tam so serca naše. . Dunaj sam na sebi ni naš gospodar; Cesar z vlado svojo nam ukazujejo, nej stanujejo v tem ali v drugim mestu. . Sicer skažimo se vredne sinove svojih slavnih očetov, ki so se v letu 1809 za rajnciga Cesarja Frančiška vzdignuli, kakor de bi bili en mož. Bodimo zvesti velikodušnimu svojimu očetu Ferdinandu Pervimu do zadnje kaplje slovenske kervi. . . V letu 1844 je Slovenija v naši deželi potovavnim Cesarju iz žive sredine svojih serc zapela: Blago, življenje in kri, visoki vladar, Ti posvetim. . — Hrast se omaja in hrib, zvestoba Slovincu ne gane. . In str. 92: „Znalo bi biti, de bi ura vdarla, ki nas bo poklicala v bran Cesarja ali domovine. Znalo bi biti, de je Bog sklenil, zdaj že misli, djanja in vrednosti avstrijskih narodov prerešetati; torej še enkrat rečemo, kar smo v letu 1844 svojimu Cesarju zapeli:

V padu gromečimu lét poginejo imena, narodi,
Naše prisege zaklep časa viharju stoji,
Ko bi se bližala kdej rešetanja železniga ura,
Kakor se zernje iz plev, kakor iz sipa demant
Bi se Ti cena takrat slovenskiga serca svetila.

To leto je d) v Sloveniji l. 24 J. Koseski priobčil popevko „Nemškutar“ (Valovje napne se, Slovenja ne spi, — Viharju grozivnimu brambe gradi, . . — O tebi sramuje slovenski se dom, — Sramuje se, votli nemškutar itd.)!

L. 1849 poslal je Novicam tretjino poslovenjene Šilerjeve tragedije „Mesinska Nevesta“ (Die Braut von Messina), ktere so nekaj natisnile v 19. listu v pokušnjo, ves del skupaj pa v prikladi razposlale v l. 40. — L. 1850 so l. 4 priobčile iz njegove „Visoke Pesmi“ (Hohes Lied) razstavek „Posvečeno bodi tvoje ime“; l. 9 pa „Uvod“ in „Oče naš, ki si v nebesih!“ — Str. 88 so ponatisnile Novice pesem, ktero je J. Koseski zložil bil — Ob veselim prihodu presvitliga cesarja Franca Jožefa v Terst — „Viribus unitis“, ktero je pripravil na svetlobo e) Jadranski Slavjan, v št. 2. — L. 1851 so prinesle v l. 38 „Odlom iz zadniga dela Mesinske Neveste“, in l. 1852 št. 69–74 „Homerove Iliade XIX. Bukve“, kterim obseglej je: »Ahil se serdu odpové in se v boj poda«.

L. 1852 J. Koseski hudo hudo oboli ter omolkne v slovstvu do l. 1868, kedar priobčijo Novice v posebni prikladi njegov umotvor: f) Mazepa Jovan, Hetman ukrajnski dobe Petra Velikiga. Pravlica zgodbe resnične po Byronovi istiga imena slobodno pel in pomnožil Jovan Koseski. V Ljubljani 1868. 16. str. 55. — V vvodu primerja sebe grškemu Epimenidu, kteri se predrami čez 40 let in dobí ves nov svet, in piše:

Tak je z menoj — pa ne v pregledu krasa —
 V obziru le na spanja dolgi tek,
 V obziru na premembe vad in glasa,
 Ki nakopiči jih ta pusti vek,
 Ne meni le, občinskó vse okrogo,
 Kdo rajnih bi spoznal Slovenjo nek? —
 Če kdo tedaj — ne bo jih, djál bi, mnogo —
 Te stike bral, al brati slišal bo,
 Naj gré nazaj, prijazno v srcu slogo,

Teh dvajset let; tam je koren za to.
 Takrat smo vsi enako še pisali,
 Je manj besed ko misli mar biló,
 Smo terna v perst, ne črke v trn se bali,
 Če kaki grm ni vs po volji bil,
 Smo vlke v njem, ne tičic preganjáli.
 Tak nam je čas kaj malega rodil,
 Ne da bi za-se tù ali tam slovelo,
 Al da od nas bi kdo se kaj učil,

Veljavo le pepela da b' imelo,
 Ki včasih njivi ploda mnogo dá.
 In tak izid želí sledeče delo,
 Bog daj, Bog daj, da bi doseglo ga! —

Glavna česka učiteljska skupščina v Pragi.

(Dalje in konec.)

Poročevalka gospodičina Amalija Čadova, učiteljica na mestnej šoli v Vinohradih, govori v jako lepem in jedrnatem govoru o dekliških šolah. Ona pravi, da morajo učitelji dekliških šol imeti vedno tri stvari pred očmi: 1. da so deklice po telesu slabejše kakor dečki; 2. da se deklice mnogo poprej razvijó in tudi hitreje dozore kakor dečki, in 3. da jim je vsa naobrazba jedino le ona, katero dobivajo v ljudskih šolah (tù sem prišteva poročevalka tudi meščansko šolo). — Ako primerjamo deške šole z dekliškimi, najdemo, da imajo dekliške šole po večje število ur, da-si tudi tù sem ne štejemo neobligatnih predmetov. Dolgo sedeti v šoli, to je še mnogo bolj škodljivo za deklice nego li za dečke, zato je neobhodno potreba, da se število ur zniža, a to ne preveč, ker je ljudska šola jedini závod, v katerem se izobrazuje ženska mladina. Najbolje bi bilo, ako bi se uredilo takó, da bi bilo število učnih ur na deških in dekliških šolah jednako. Govornica preide nato na ženska ročna dela ter pravi, da je temu pouku odločeno v III., IV. in V. razredu po 3 ure, v VI. in VII. po štiri, v VIII. razredu pa po 6 ur na teden.

Da so ženska ročna dela potrebna, o tem ni, da bi se govorilo, ker nihče o tem ne dvomi. Vpraša se samó to, ali so ženska ročna dela zares tako umeteljno delo, da se mora po toliko ur, odločenih za duševno naobrazbo, odtrgati in jih obrniti na ročna dela? Govornica ni tega mnenja, ker ona misli, da so ročna dela le mehanično delo, pri katerem se otrok navadi duševne lenobe ter izgubi prirojeno duševno jasnost. Ona predlaga, naj bi se ženska ročna dela pridržala na ljudskih šolah samó kot neobligatni predmet, katerega se deklica more, a ne da bi se ga morala učiti. Ročnih del se dekleta lahko naučé doma od svoje matere, ali pa tudi pozneje, kadar zvršijo ljudsko šolo, se lahko popolnoma posveté temu delu, ter ni treba, da bi se otroci v šoli preobkladali s tem delom ter se jim prikrajševale ure za druge predmete, ki so neobhodno potrebni za žensko naobrazbo in se jih izvan ljudske šole naučiti ne morejo. Mnoge deklice so tako občutljive narave, da jim ne le sedenje v šoli, marveč tudi enakomerno žensko ročno delo, pri katerem ni nobene izpremembe, škoduje ter pogubno deluje na njihove živce. Marsikatero ročno delo, ki se daje deklicam v šoli, je pa tudi tako neznatno in tako majhene vrednosti, da je pač škoda za čas, ki se v to porabi. Tudi šolske sobe so večkrat neprimerne za taka dela. Krojač sedi, kadar šiva, vedno pri kakem oknu, pa si vender kvári oči, a zdaj le pomislimo, koliko deklic lahko sedi pri oknu v šolske sobi, ako je v šoli 50 ali pa morda še več deklic!

Ženska ročna dela bi bila kot neobligaten predmet le v takih šolah primerna, in to le za take deklice, katerih mati ali sama ne razume takega dela, ali je pa z drugim delom tako preobložena, da se s poučevanjem svoje hčerke ukvarjati ne more. Dalje bi bilo treba število ur za ročna dela znižati, recimo na meščanskih šolah na 3 ure v tednu, ter otroke poučevati le v takem ženskem ročnem delu, ki je za širje občinstvo potrebno, a izpustiti vse one vaje, ki niso družega nego nekaj sport za take gospe in gospodičine, ki se malo brigajo za kako delo, ker jim delati ni potreba. Končno predlaga guvernica, naj bi izložbe ženskih ročnih del nehale.

Dalje še govori poročevalka o nemškem jeziku ter pravi, ako ta jezik ni potreben za moško šolsko mladino, potem je še manje potreben za žensko mladino. Deklice se odgajajo za družino, v družini pa ni nobenega mesta bodi-si za kateri koli utrakvizem. Česka mati naj svojo hčerko odgoji jedino v českem duhu. Še manje potrebna kot nemščina je francoščina, ki nima niti v teoretičnem niti v praktičnem obziru za českega otroka kako vrednost. Minula je ona dôba, ko se je vsa deklinška izobraženost merila po znanji nemškega in francoskega jezika in pa v znanji glasovirja. Denašnja dôba je resna dôba in vzreja dekleta za človeka, a ne za kako igračo. Na mesto omenjenih, nepotrebnih predmetov predlaga guvernica, da naj se kot obligatni predmet uvêde v ljudske šole nauk o vzreji. Vsaka mati zna užé po naravi otroke telesno vzrejati, a da jih bode znala tudi duševno lepó odgojiti, za to naj skrbí ljudska šola. Naposled se guvernica tudi s tem ujema, da bi se odpravile domače naloge vsaj pri ženski mladini, ker dekleta morajo tudi domá opravljati različna domača dela, pomagati materi pri hišnih in kuhinjskih opravilih, in domače naloge bi še bolj preobložile njih slabe telesne moči.

Poslednji govornik je gospod Jaroslav Klika, učitelj v Slovpnici. Tudi on je imel daljši govor iz katerega naj opómnem samó nekoliko o nalogi ljudske šole. Rekel je, da ljudska šola nima naloge, da bi le um izobraževala, marveč ona ima tudi še drugo zeló važno nalogo: srce plemeniti (požlahnovati). Ljudska šola mora vzrejati plemenite značaje in v svojih strokah vsestransko sposobne in izobražene ljudi. Devetnajsto stoletje je stoletje pâre in elektricitete, zatorej bi treba učne predmete v ljudski šoli pomnožiti, posebno v realijah. Pri tem predmetu se lahko zgodi, da šola greší s svojo površnostjo, katere se je treba ljudskemu učitelju skrbno varovati. Dober uspeh ljudske šole je odvisem od treh stvari, ki so: sposobnost učiteljeva, učne knjige in učni pripomočki. Govornik graja dosedanje učne knjige, posebno prirodopisne in zemljepisne ter jih primerja okostnicam brez mesa in krvi, rekoč, da jih le učiteljeva beseda po nekoliko oživí. Še mnogo slabejše pravi so šolske knjige za veronauk. Potrebno bi bilo, da se vse te knjige predelajo in takó prenaredé, da bodo ugajale za pouk v ljudski šoli.

Ko je govornik zvršil svoj jako temeljit govor, vzprejela se je jednoglasno sledeča resolucija:

Oziraje se na to, da je pò sedanjej metodi užé v ljudski šoli toliko naučne tvarine nakopičene, da se po njej pravi pedagogični namen odriva, in pri vsem tem šolska mladina zaradi preobilega natezanja na duhu in telesu škodo trpí, ker jej pravega in potrebnega počitka primanjkuje; gledé na to, da to še posebno o ženski mladini veljá, pri katerej so nasledki še tem pogubljivejši v svojih posledicah, čem nežnejši je dotična telesna sestava in čem prej se razvije; gledé na to, da se število podučnih ur in predmetov še vedno množí po nakopičevanju neobligatnih predmetov, posebno vsled pouka družega deželnega jezika in tujih jezikov, kar bi nikdar ne smelo v ljudsko šolo pripadati, posebno pa užé tam ne, kjer so otroci v najvažnejšej starosti; gledé na to, da se mladina po 6. urah pri šolskem pouku doprinešenih tudi še domá k pouku sili ali pa

za druga dela porablja: — izjavlja v 10. dan avgusta meseca 1886. leta v Pragi zbrana učiteljska skupščina za neobhodno potrebno:

1. Učne snovi naj se, kolikor mogoče skrajšajo; mero temu okrajšanju naj določijo kraju primerno in po potrebi dotični učitelji sami.

2. Da število poučnih ur po ljudskih in meščanskih šolah nikjer ne presega v I. razredu na teden po 16, v II. po 18, v III. po 20, v IV. po 22, v V. po 24 in po višjih razredih po 26.

3. Pouk v neobligatnih predmetih naj se kolikor mogoče omeji, a pouk drugega deželnega jezika naj se vpelje samo po takih krajih, kder je prebivalstvo mešane narodnosti, in sicer kot neobligaten predmet v šolah, ki imajo najmanj 5 razredov, in to počemši od četrtega razreda dalje.

4. Domače naloge naj popolnem izostanejo, a zasobno poučevanje naj se kolikor mogoče skrajša, da bodo otroci imeli nekoliko več časa za počitek.

5. Ženska mladina naj se v domačih opravilih, ki so za življenje potrebna, več uči in vadi; da se pa to doseže, naj se znižajo ure za ženska ročna dela in za nauk v tujih jezikih.

6. Da se preobitemu duševnemu natezanju vsaj nekoliko odpomore, naj se v ljudskih šolah po večkrat telovadi in to, če je mogoče, vselej v prostej naravi; a po daljšem duševnem naporu, naj se mladini vselej privoli primerni odpočitek.

S tem je bil izvršen program učiteljskega zborovanja. Predsednik gosp. Jos. Král je dodal še nekoliko besedij, s katerimi se je zahvalil slavnej skupščini za toli mnogobrojno udeležbo, posebno pa gostom iz Hrvatske, Poljske in Slovenske. Z glasnimi klici in pozdravi „Slava!“ „Na zdar!“ razišla se je skupščina iz prelepega poslopja na Sofijnem otoku.

O banketu, šolske razstavi, veselicah in znamenitostih v Pragi in njenej okolici, ako Bog dá zdravje, nadaljevati hočem v prihodnjem letu.

Ivan Tomšič.

Učiteljska zborovanja v Ljubljani.

III.

Občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva“.

(Dalje in konec.)

Ker se društvena soba poletu skoraj nič ne rabi, je sklenil odbor odpovedati jo o sv. Mihaelu, da si prihrani več novcev za izdavanje knjižnice za slovensko mladino, nekaj pa tudi zato, ker imamo več ponudeb za prostore in shajališča. Društvo je tudi brzojavno pozdravilo letošnji česki „učiteljski zbor v Pragi“, dalje je predsedniku „pedagogičnega zbora“ g. Ivanu Filipoviču v Zagrebu o praznovanju tridesetletnice njegovega učiteljskega službovanja pismeno „čestitalo“.

Konečno g. tajnik zbranim še prigovarja, da bi složno in nevtrujeno delali tudi v prihodnje v težavnem poklicu po izreku: „Vse za vero, dom in cesarja!“ Zbor s priznanjem odobri tajnikovo poročilo brez ugovora.

Gosp. blagajnik Ivan Tomšič poroča: Imenik kaže, da šteje naše društvo 142 pravih in 29 podpornih udov. V tem letu je k društvu na novo pristopilo 10 pravih in 6 podpornih udov. Gospic učiteljic je pri društvu 15. — Vsi dohodki znašajo 428 gld. 1 kr. Stroškov je bilo vseh 265 gld. 12 kr. Gmotno stanje društva je torej jako ugodno. Le želeli bi bilo še večjega zanimanja in udeležbe od strani slovenskega učiteljstva, da bi moglo društvo uspešneje delovati. — Zbor pritrdi proglašemu računskemu sklepu.

Za pregledovalce računov so bili voljeni gg.: Gabršček, Kovšca in Požar. Preide se potem na dnevni red k točki: „Kako bi se ustanovilo društvo, ki bi izdajalo knjige za šolske knjižnice“. Poročevalec je g. R. Knaflič. Iz jako obsežnega referata povzamemo to-le: „Gotovo je, da šola ni cilj in konec, temveč sredstvo. Šola more mlademu duhu podajati le pripomočkov, da si pošteno kruh služi v poznejšem življenji. Za njegovo daljšo odgojo in izobražbo se mora z drugimi sredstvi skrbeti, a te ponuja — izvzemši lastna skušnja — vzlasti literatura. Literatura za mladino ne izobražuje samo duhá in srcá po mnogih zgledih, temveč z njo se tudi budí in množí veselje do čitanja, koje tem bolj raste, čim bogatejše je slovstvo za mladino.

Da se ta namen doseže, bi bilo treba: 1. Da bi se ustanovilo društvo, na kojega čelu bi stali rodoljubni pedagogi, veljavni možjé in drugi rodoljubi, katerim je vsestransko izobraževanje mladine v resnici na srci. 2. Da bi se poprosil slavni c. kr. deželni šolski svét, da bi to društvo s svojim vplivom podpiral. 3. Da bi se poslal poziv vsem učiteljem, častiti duhovščini, rodoljubom in vsem prijateljem šolske mladine za podporo tega podjetja.

Naš namen je gotovo plemenit in vsak rodoljubni pedagog nam je zanj hvaležen, ali kot dijaki nam iz raznih razlogov ni stopiti v javnost. Radi tega se obračamo do slavnega odbora slovenskega učiteljskega društva z najuljudnejšo prošnjo, da bi naš namen vzprejel za svoj in če pravila slavnega učiteljskega društva ne pripuščajo izvršitve našega namena, prosimo, da bi torej člani tega društva prevzeli to nalogo.

Slavni odbor! Vsak omikan národ skrbi za svojo mladino tudi s tem, da jej vzdržava bogate šolske knjižnice, zato naj blagovoli slavni odbor našo vročo prošnjo uslišati! Dalje omenja izraza dr. Gregerja: „Šola je národna!“ ter lista gosp. Legota, ki vpraša: Kje so pisatelji? — Kaj naj se piše? — Kje so naročniki ali udje? — Potem navaja vrsto pisateljev, ki so izjavili, da so pripravljeni pisati za mladino. Konečno stavi sledečo resolucijo:

„Ustanovi naj se poseben literaren odbor, ki ima z istim skupnega predsednika in blagajnika. Odbor naj se sestavi iz profesorjev, iz duhovskih in učiteljskih krogov za vsako deželo, za vsak stan po jednega ali dva, in sicer naj bodo odborniki pisatelji sami, ne izključujoč drugih. Društvo naj izdá na leto najmanj po pet ali šest knjig, in sicer eno za otročje zabavišče, eno s podobami za otroke, eno za otroke s pesmicami brez slik in troje pripovednih knjig za mladino do 15. ali 16. leta“.

Gosp. Borštnik misli, da je lažje stvar nasvetovati kakor jo izpeljati. Tudi slovensko učiteljsko društvo je že marsikaj storilo. Ko bi slavni deželni odbor stvar podpirati hotel, bi bilo kaj upanja.

Gosp. Vagaja pravi: Sinoči je bil letni občni zbor „Narodne Šole“, tam so skoraj isti odborniki kakor pri tem društvu; ono društvo je sinoči prevzelo nalogo, izdajati take knjižice, torej naj le vsak pristopi k obema društvoma, pa bode mogoče, kaj več storiti.

Gosp. Papler meni: Po čemu moči cepiti, ostanimo pri starem in to društvo vsestransko bolje podpirajmo, vsaj je društev tako preveč in premožni tudi niso ljudski učitelji.

Gosp. Tomšič: Jako lepa in krasna je ideja abiturijentov, ko bi se to uresničilo, bil bi to velikanski napredek. A gospodom menda ni znano, da smo že vse to storili, kar oni danes nasvetujejo. Obe društvi imate po pravilih pravico, izdajati podučno berilo. Tudi „knjižnice za šolsko mladino“ se je izdalo nekaj zvezkov, — skrbite, da se to razpečá, potem pride takoj četrti zvezek v natis. Vprašajte dalje gg. Giontinija, Kleinmayerja in Blaznika, s kakim uspehom da oni take knjižice izdajajo. Dalje pripoveduje, kako se tudi „Vrtec“ godí. — Da bi imel pa vsak národ tako knjižnico, mi ni znano; da bi

se za 2 gold. moglo dajati vsakemu udu na leto po šestero knjig, tudi ne verujem. Sploh pa jako dvomim, da bi naše društvo tako društvo v življenje spravilo; vesel bi bil, da bi se vedno s to gotovino, katero imamo, moglo obdržati in delovati, kakor do sedaj.

Gosp. Močnik, bivši večletni tajnik „Slovenskega učiteljskega društva“, pravi, da je g. Tomšič stvar vsestransko prav dobro pojasnil. Tudi „Slovensko učiteljsko društvo“ je izdalo ob gotovih prilikah knjige. Ako je denar na razpolaganje, naj se oberne za kak določen namen, a za prodajo na „Büchermarkt“ naj se nikar ne piše.

Gosp. Travnar: Milo bi se mi storilo, ako bi taka lepa misel zaspala. „Slovensko učiteljsko društvo“ naj se obrne na društvo sv. Cirila in Metoda, naj ono to v roko vzame, posebno za ženstvo naj se kaj stori.

Gosp. Stegnar opozarja, da tukaj ne more biti govor o „Národní Šoli“, ista je sinoči zborovala, sedaj zboruje „Slovensko učiteljsko društvo“. Poseben odbor ustanoviti v omenjeno svrhu, bi bilo po njegovem mnenji dobro, da se tako deli in polajša. Sicer je pa obeh društev enaki namen, zato naj skupaj složno delujeta.

Po dolgem razgovorjanji se je konečno vender sklenilo, da se izvoli odbor ali agitacijski odsek, katerega naloga bode, vzajemno z odborom to zadevo razpravljati in za stvar delovati vsak v svojem okraji. V to svrhu so se zdaj imenovali gg.: Vrhovnik, kaplan v Dobu; Aškerc, kaplan v Šmarji pri Jelšah; R. Knaflič, učitelj ondot; Hubad, profesor v Kranji; Funtek, učitelj na Mahu; Gabersček, nadučitelj v Krškem; Bohinec, Kralj, Unger, učitelji v Središči; Rakuša, učitelj pri svetem Bolfanku pri Ormožu, in Lego na Českem.

Omeniti nam je posameznega predloga g. ravnatelja meščanske šole v Krškem, I. v. Lapajnet, kateri je predlagal: „Slovensko učiteljsko društvo“ naj razpiše štiri darila po 50 gold. za rokopise sledečih slovenskih knjig: 1. Zgodovina pedagogije. 2. Vzgojeslovje. 3. Ukoslovje. 4. Specijalna metodika.

Izbrani rokopisi ostanejo lastnina pisateljev. Ako se za nje založnik ne dobí, prosilo bo „Slovensko učiteljsko društvo“ podpore za založbo pri sl. vladi in sl. deželnem odboru, oziroma zboru.

Za razpisana darila naj „Slovensko učiteljsko društvo“ nabira darov. V ta namen daruje predlagatelj: 10.000 risank po 2 gld., t. j. 20 gld.; 500 risank po 3 gld., t. j. 15 gld.; 60 iztisov „Štajarske zgodovine“ po 1 gold., t. j. 60 gold., in 10 iztisov „Praktične metodike“ po 50 kr., t. j. 5 gold., torej vsega skupaj v blagu 100 gold.

Ta predlog izroči se v pretres in rešitev novo izvoljenemu odboru. Potem zaključi predsednikov namestnik, g. profesor Predika, zborovanje s trikratnim „živio“ in „slava“-klici na presv. cesarja.

Skupni obed je bil po starem običaji v čitalnični restavraciji.

Kar vsakdo iz sreca želi, zgodilo se je; mladi učitelji (abiturijentji) so se zbudili in hočejo delati na literarnem polji; zato jim pač ni treba novega društva, marveč naj se oklenejo društev že obstoječih, naj povzdignejo društvo k novi delavnosti, ako hoče pešati; iskreno pozdravljamo naraščaj „delavnih in trudoljubivih“ slovenskih učiteljev.

Ivan Filipović,

šolski nadzornik, predsednik hrv. ped. knjiž. zbora in prvak hrvatskega narodnega učiteljstva.

Kakor je „Učit. Tov.“ ob svojem času poročal, slavili so hrvatski učitelji v dan 14. septembra t. l. 30letnico vzpešnega delovanja njihovega prvaka g. Ivana Filipovića. Z veseljem smo pozdravili tudi mi slovenski učitelji to vest in nekako nestrpljivo smo

pričakovali, da nam tudi „Učit. Tov.“ prinese kako poročilo o tej lepej slavnosti. Žalibože je to izostalo, bodi-si, da naš list ni dobil direktno nobenega poročila o slavnostnem dnevu, bodisi, da ni hotel „Tovarišev“ urednik zajemati tvarine iz hrvatskih listov. — Poročilo je torej izostalo in ker bi bilo sedaj tudi zastarelo, seznaniti hočem le čestite gospode „Tovariš-eve“ čitatelje z življenjem slavljenčevim, kakor ga opisuje česki pedagoški list „Posel z Budče“. Rečeni list piše:

„Hrvatski narod v stoletnem krvavem boji s krutim in divjim Turkom gotovo ni imel dovolj časa, da bi napredoval v vednostih in v šolstvu. In ko so bili pozneje ti boji prestani, propadel je ves narod, kakor prisiljen v neko duševno spanje, iz katerega ga je prvi leta 1835. s svojimi prijatelji vzbudil navdušeni dr. Ljudevit Gaj.

Iz začetka vršilo se je to probujenje jako počasi. Stoprav 1848. l. je prineslo mej Hrvate novo življenje. Narod se je hitro vzdramil k novemu, čverstemu življenju ter z vsemi svojimi silami nadaljeval započeto delo. — Navdušeni Hrvati so pa jeli na vse načine skrbeti, da so se zboljšale stare in gradile nove šole. V Zagrebu postavili so po 1848 l. novo učiteljsko, kjer so se vzgajali učitelji, ki so pridno in vztrajno delovali za izomiko jako zanemarjenega naroda hrvatskega.

Mej učitelji, ki so si bili v svesti vzvišene naloge in so navdušeno začeli delovati v narodni šoli zavzema glavno mesto Ivan Filipović, kateri je bil meseca oktobra 1856. l. imenovan učiteljem glavne šole v Požegi v Slavoniji.

Odlikoval se je s šoli v prelepimi vseh in je poleg tega tudi jako pridno deloval na literarnem polju. Leta 1858. jel je izdajati krasni veliki koledar „Národna knjiga“, kateri je nekoliko let izhajal. Dasiravno je bil ta koledar vseobsežen, se je vender v prvi vrsti oziral na učiteljstvo. „Národna knjiga“ je prinesla l. 1859. jako obširni životopis s podobo nesmrtnega Amosa Komenskega, katerega je spisal Zabož Budečki.

Leta 1862. je bil Ivan Filipović imenovan učiteljem glavnega mesta Zagreba, kjer je čez nekaj let, vsled svojih velikih zaslug, postal meščan.

S svojim prijateljem Maříkom je ustanovil l. 1865. društvo „Učiteljska zadruga“, katerega glavni namen je, podpirati učiteljske sirote. To društvo ima sedaj blizu okoli 35.000 gld. premoženja in deluje jako blagotvorno. Filipović je bil temu društvu mnogo let predsednik, skrbeč z vsemi močmi za razcvet društva in pomnoženje njegovega kapitala.

Leta 1871. ustanovil je Filipović s svojimi prijatelji „Hrvatski pedagoški književni zbor“, ki ima nalog, izdajati dobre pedagoško-didaktične spise. Temu društvu so pristopili kot udje večino vsi hrvatski učitelji. Filipović mu je tako rekoč duša in srce.

Tekom tega leta se je vršil v Zagrebu na glavno prizadevanje J. Filipovića in njegovih zaupnih prijateljev prvi veliki shod hrvatskih učiteljev, katerim se je pridružilo tudi veliko imenitnih gostov s Českega. — Davno pred Zagrebškim shodom sklenil je Filipović, se ve da le pismeno, prijateljstvo z umrlim Maškom, s katerim sta pripravljala tla slovanski vzajemnosti na šolskem polju, vzlasti pa pobratimstvo mej hrvatskim in českim učiteljstvom. Prijateljstvo teh moči utrdilo pa se je pri osobnem sestanku in občevanju na zagrebskej skupščini, od katerega časa tudi datuje pobratimstvo hrvatskega učiteljstva s českim. Zborovanje slovanskih pedagogov na Dunaji l. 1872. je bilo le delo teh dveh moči!

Filipović je izdaval nekoliko let izvrstni, ilustrovani časopis za mladino pod naslovom „Bosiljak“, kateri je bil pri hrvatski mladini jako priljubljen.

S svojimi prijatelji je izdal Filipović v dveh delih zelo obširni „Nemško-hrvatski besednjak“ in pozneje tudi v dveh delih „Hrvatsko-nemški besednjak“. Na oba ta slovarja opozarjamo česko in mi tudi slovenske učitelje, ki se bote naučili lepega hrvatskega jezika.

Razven različnih spisov za mladino, izdal je Filipović za više dekliške šole jako zanimivo „Poviest hrvatske književnosti“.

Na glavno Filipović-evo prizadevanje začel je sedaj v Zagrebu izhajati „Pedagogijski rječnik“, kateri bode vsem hrvatskim učiteljem gotovo jako dopadel.

Ko so se l. 1875. po novem zakonu organizirale hrvatske občne šole, imenovala je vlada Iv. Filipovića nadzornikom občin šol Zagrebske županije.

V tej službi vplival je Filipović tako blagodejno in vsestransko, da ni bil ljubljenec samo učiteljev Zagrebske županije, temveč vsega hrvatskega učiteljstva. Iv. Filipović je sedaj vodja vsega hrvatskega učiteljstva, katero ga s častjo imenuje „svojega vodjo in očeta“.

Posebno proslavilo pa je hrvatsko učiteljstvo 14. dan m. septembra t. l. kot 30letnico Filipović-evega delovanja s tem, da je mej sabo nabralo 1000 gld., katero je naložilo kot štipendij za učiteljske sinove pod imenom „Filipović-eva zaklada“. Ustanovo pa je izročilo učiteljstvo pri glavnem zborovanji deželnega učiteljskega društva v Zagrebu dne 14. sept. svojemu ljubljencu Iv. Filipović-u!

Zares lep in blag dokaz ljubezni in globokega spoštovanja, katero se je s tem darom hrvatsko učiteljstvo izkazalo svojemu Ivanu. Srečen pa je tudi národ, ki se more ponášati s takim učiteljstvom, kakor je hrvatsko in s takimi možmi kakor je Ivan Filipović.

H. P.

Iz šole za šolo.

Razzlogovanje.

(Sestavil **Fr. Jamšek.**)

(Dalje.)

L.

Soglasnika s in z.

Narek 1. Metodek, pelji kozo na pašo! gredoč pa nesi izposojeno koso nazaj! Mačka zna plezati, medved pa plesati. Ta vreča, to ti je peza! v njej je sama rudeča pesa. Iz česa napravljajo maslo in sir? Brezovo olje je zdravo mazilo za razposajene otroke. Veš, zakaj je breza bela? Kdo je že videl srno? Zrno do zrna pogača. Sedi k mizi in zajmi z nami; poprej pa snami rokovice z rok! Naloži vosek in satovje na vozek, pokrij vse sè snažnim prtom, vzemi vez, poveži ne pretrdo, ter pelji ves čebelni zaklad k medičarju, naj ga izpremení v srebro za mene. Čemu je satovje? — Roza, ne hodi na vrt, je rosa. Beseda sloga ima dva zloga. Mozes je bil prvi zgodovinopisec.

Narek 2. Sluga, poglej, to ti je težka oljuka! Sestra praži sojo mesto kave. Pesniki tako dolgo duhtajo, da kaj lepega izduhtajo. Vozniku se je strla sora. Pšenica in rž imenuje se sorčica. Iz sorčice dobí se moka za soržni kruh. Pred solničnim vzhodom vidi se jutrna zora (zarja), ako je jasno. — Jaz že vem, iz česa delajo smodnik. Svitek je okrogel kakor kolač. Na pošti prodajajo zavitke. Čast je ledena gaz. Čez sto let ne bo škornjev ne dret (od nas). Prelog ali prelaz je zarad živine; človek pa lahko prek lazi. Kjer manjka trt v vinogradu, tam je laz. Še las ne pade z glave brez volje božje.

(Dalje prih.)

D o p i s i.

Iz Gorice, 12. novembra. (Skrivnemu pedagogu tržaške »Eдинosti« v zavrnitev!*) G. »pedagog!« Vi menite, da je Vaš dopis iz »Trsta« (!!) v 89. in 90. štv. »Eдинosti« odgovor na moj dopis »iz Primorja« v 21. štv. »Učit. Tovariša«, a jaz konstatujem, da je to le neblago obiranje moje osebe, pravi paskvil na moj podpis. Na glavne stvarne misli mojega dopisa (, da ignorujete v članku »O stanovih i. t. d.« pripravljalnico, da ni v nekedanjej in sedanjej vzobrazbi učitelj v obče Bog ve kacega razločka, da ni pot, katere se poslužujete Vi in »Eдинosti« urednik, prava in moška,) na te misli — pravim — ni najti v Vašem »odgovoru« nobenega odgovora. Tržete pač iz mojega dopisa posamezne odstavke, da na njih kolikor mogoče visoko splezate ter se s tem z večje višine zakadite v mojo osebo. In kaj ima moja oseba, moja preteklost pri tem? — Moj podpis je, ki Vam je »štreno zmel«.

Skrita in vender očita namera Vašega članka je bila: »Pogazimo enkrat te novodobne učitelje, te »ljudskošolnike« (ljudskošolce!!) v blato, da nikdar več ne vstanejo!« — In zakaj? Zato ker je bil na učiteljsko mesto »Eдинostinega« »pedagoga« imenovan »mizarski (mizarski!!) garzon«,**) kateremu se je moral »pedagog« umaknoti! Kako plemenit povod plemenitega članka! — In sedaj pridem jaz, starodobni učitelj, ki se drznem v bran postaviti se za svoje mlajše tovariše. To Vam je bilo preveč. Mislili ste: »Ako bi ne bilo podpisa, utegnili bi se ob kratkem odgovoriti, da govori »pro domo«, a ta šmentani podpis! ta mi je vso »štreno zmel«; zato: udri nanj!« — In tako se je zgodilo.

Križ je pač, da sva jaz in »pedagog« taki krajnosti! — jaz »métem štrene« s svojim podpisom, a on pa v podpisih »**gradi mir**« in v spisih seje prepri! — Konstatujem torej — kar je jasno kot beli dan — da sem nameraval s svojim dopisom in podpisom vse kaj drugega nego bahati se.

Ne štejem si v čast specijalno (ne: specijelno!!) odgovarjati za hrbtom urednikovem in stavčevem skritemu »pedagogu«. Zato »junaka« pozivljam, naj stopi s svojim imenom, »izza hrbta« na dan; kajti pošten možak borec se »za resnico in pravico« (kakor sam piše) se ne skriva drugim ljudem za hrbet, ako je treba lastna resnična in pravična načela in napade zagovarjati. Slovesno mu obetam, da mu hočem potem vse napade in slovniške popravke (!) **do pičice ovreči**; kajti gradiva, **njegovega orožja**, imam mnogo v roci. Ni me pa volja otepati se s skritim »junakom!«

Ivan Mercina.

S Krškega. (Prvo zborovanje »Pedagogiškega društva« v tekočem šolskem letu v Šent-Jarnej na Dolenjskem.) Po sklepu zadnjega zborovanja je zborovalo »Pedagogiško društvo« dné 4. novembra t. l. v šolskem poslopji Šent-Jarnejске ljudske šole. Izmej učiteljstva raznih okrajev se je tega shoda udeležilo 16 učiteljev in 3 učiteljice. Tudi je prišlo več odličnih Šent-Jarnejčanov, mej temi posebno g. Vučer, predsednik kr. šol. sveta, g. Bučar, župan, g. Poljanec, kr. šol. nadzornik, g. Zagorec, posestnik in oštir i. t. d. in razen teh mnogo kmetskega občinstva, okolu 80 osob. — Predno preidem k daljnemu poročilu tega zborovanja naj še omenim, da je učiteljstvo Šent-Jarnejsko šolo zunaj in znotraj v ta namen primerno olupšalo: pred učilnico si že od daleč zagledal postavljene mlaje, raz okna so pa vihrale narodne in cesarske zastave: za zborovanje odmerjena šolska soba je bila tudi prav lepo z venci in cveticami okrašena.

Zborovanje otvoril ob 10. uri društveni predsednik g. Fr. Gabršek ter vse došle učitelje, učiteljice in šolske prijatelje pristrčno nazdravi. Ob jednem tudi omenja, da ga veseli, ker vidi toliko število kmetskega občinstva pri zborovanji! — Na to društveni tajnik g. Ravnikar prečita zadnjega zborovanja zapisnik, ki se jednoglasno odobri.

Naslednja točka: »Dolenjci s stališča omike in napredka« je odpala. Namesto tega je poročal gosp. Gabršek o vzgoji splošno — vzlasti z ozirom na domačo hišo. Prisotnim roditeljem je na srce polagal važnost vzgoje, ki jo imajo pri svojih otrocih. Posebno je pa poudarjal, da imajo stariši sveto dolžnost, skrbeti za lepo krščansko izrejo, kajti oni so v prvi vrsti poklicani za ta posel; potem pride še le šola na vrsto.

*) Čest. čitalci »Tovariševi« naj blagovole oprostiti, da sem prisiljen zavračaje napad na lastno osebo zabresti v neljube mi osebnosti. Držati se hočem mej dostojnosti, kolikor je sploh mogoče odgovarjaje na tak »revolver-žurnalističen« napad. — Gledé svojih studij sem poslal stvarni popravek v »Národ«.

**) Primerjaj konec članka v 76. štv. »Eдинosti!«

To priliko je g. predsednik društva porabil tudi v to, da je starišem razkladal velike koristi, ki jih imajo njih otroci od šole. Vsaj to dovolite svojim otrokom, da bodo redno hodili v šolo, kjer se nauče najpotrebnejših nauk za prihodnje življenje. To je jedina dota, ki jo zamožete svojej deci privoščiti; a često jej še to odtegujete s tem, ker bi radi imeli svoje otroke domá — in ne pri pouku. Tako je g. govornik unemal kmete za šolo.

Za tem se oglasi g. meščanski učitelj Bezljaj s Krškega. Ta ravno tako vspodbuja ljudstvo s toplimi besedami do večega veselja za šolsko obiskovanje. Mej drugim jim priporoča vinarsko in sadjarsko šolo, ki se je tekom tega leta preselila s Slapa na Dolenjsko, kjer imajo pridnejši šolarji iz dežele priliko izobraziti se v umnem vinstvu in sadjarstvu, poleg tega dobé še deželne ustanove (štipendije), kar je gotovo le vašim otrokom in vam na korist. Zato pošiljajte redno svoje otroke v šolo in ne odtegujte jih pouku, kajti za to vam nikakor ne bodo hvaležni! — Vsi smo te zlate besede g. Bezljaja navdušeno odobraval.

O rednem šolskem obiskovanju je še govoril g. Abram ter kmetom raztolmačil, da postava terja, da se otroci redno v šolo pošiljajo, od tega je zavisen ves napredek! Nikar naj ne mislijo, da so učitelji vzrok, da se zanikerni roditelji kaznujejo, oni storé le svojo dolžnost. Ako bodo stariši jedenkrat uverjeni o koristi šole, nam gotovo ne bode treba siliti je k rednemu pošiljanju otrok v šolo. Kmetje so sicer malo godrnjali, ko so to slišali, kar je celó Šent-Jarnejškega predsednika krajnega šolskega sveta v ogenj spravilo, kateri jim je naravnost povedal, da radi tega Dolenjci tako nazadujete, ker se nečete učiti, vedno se držite starega kopita! Sedaj so drugi časi, kakor so bili pred 50 in celó še pred 20 leti. Ne bodite trmasti in nehvaležni ljudem, ki želé le vam dobro itd.

O kmetijstvu sta govorila gg. Lunder in Abram. Prvi je govoril jako temeljito o zboljšnji sadjarstva po Dolenjskem, ter je stavil slednjič sledečo resolucijo: Odbor »Pedagogiškega društva« naj pošlje jedno prošnjo na slavni c. kr. okrajni šolski svet, kateri naj z vsemi postavnimi sredstvi deluje na to, da vsi tisti krajni šolski sveti preskrbé tam, kjer še ni šolskih vrtov, prostor v obsegu 1 orala za potrebne vrte; drugo prošnjo pa na visoki c. kr. deželni šolski svet, koji na isto tako vpliva na vse druge okr. šol. svéte. Ta predlog se je jednoglasno vzprejel. — Res je že skrajni čas, da šolske oblasti v tem oziru kaj storé!

G. Abram je obravnaval kmetijstvo sploh, kako naj moder učitelj ves šolski pouk združuje s kmetijskim, n. pr. pri računstvu, prirodopisu, zemljepisu itd. Govoril je jako popularno, kakor prav nalašč namenjeno prostim kmetiskim poslušalcem. Kmetje so ga prav verno poslušali. Bog dal, da bi tudi kaj hasnilo!

Od pojedinih nasvetov je z večino glasov obveljal oni, da bode prihodnje zborovanje začetkom aprila v Mokronogu.

Zdaj se g. predsednik lepo zahvali vsem, ki so se zborovanja udeležili — osobito pa gg. poročevalcem za trud, kakor tudi predsedniku Šent-Jarnejškega kr. šol. sveta, g. županu in drugim odličnim možem, ki so nas počastili s svojim pohodom — ter zatvori sejo s trikratnim slava-klicem na presvetlega cesarja.

Pri skupnem obedu v gostilni g. Zagorca je nam čas mej kolegijalnimi in prijateljskimi razgovori kaj hitro potekel. Tudi ni manjkalo lepih in naučenih napitnic. Predsednika okr. šol. sveta g. H. Weigleina je skupščina telegrafično pozdravila.

Ako bode novo društvo v tem zmislu nadaljevalo in tako delalo, kakor je pričelo, si bode vedno več udov in prijateljev pridobivalo. Že sedaj šteje nad **130** društvenikov. Gotovo lepo število za tako kratek čas njegovega obstanka!

Iz Logatca. Zahvala. Slav. c. k. kranjska kmetijska družba v Ljubljani podelila je Dol. Logaški ljudski šoli za šolski vrt 50 gld. državne podpore, za kar se pristréno zahvaljuje

voditeljstvo ljudske šole Dol. Logaške.

— Zahvala. Slavno društvo »Národna Šola« poslalo je ubogim učencem tukajšnje šole za mali znesek veliko učil. pripomočkov, za katero darilo se lepo zahvaljuje

voditeljstvo ljudske šole Dol. Logaške.

S Police pri Višnjigori. (Zahvala.) Slavno društvo »Národna Šola« je tukajšnji šoli podarilo mnogo različnega šolskega blaga. Za ta velikodušni dar se v imenu uboge šolske mladine iskreno zahvaljuje

Ivan Dremelj,

učitelj in c. kr. šol. sveta predsednik.

Iz Ljubljane.*) (Odbor »Slovenskega učiteljskega društva«) imel je svojo drugo sejo dne 4. novembra popoldne ob 2. uri. Sklenilo se je po slovenskih časopisih objaviti, da je društvo prevzelo v področje svojega delovanja izdajo šolske knjižnice za mladino. Zato se bode društvo obrnilo pismeno do slovenskih pisateljev. V objavi pa hoče društvo poudarjati, da bode ono vredna in primerna dela po svoji moči nagradilo, ter sploh slovenske pisatelje v ta namen po možnosti in vrednosti podpiralo. Zato primernih del pričakuje društvo vsaj do velike noči. — Društvo je tudi brzojavno čestitalo g. Štefanu Baškori o priliki njegovega odlikovanja v Prago dne 26. oktobra. — Dalje se je sklenilo, da se imajo zopet oživeti zabavni zimski večeri, kakor je imelo društvo lansko leto jednake zimske večere, katere ima oskrbeti za to izvoljeni zabavni komite. — Tudi društvenikom se ima pisati gledé zaostale letnine, ter jim naznaniti, da se o svojem času prijavi »Imenik« vseh društvenikov.

— K preizkušnji učiteljske sposobnosti (od 22. do 28. preteč. m.) je prišlo 18 učiteljev in 8 učiteljic. Iz mej teh so 12 učiteljev in 3 učiteljice dostali preizkušnjo učiteljske sposobnosti s slovenskim in nemškim učnim jezikom, 2 učitelja in 1 učiteljica pa samo s slovenskim in 4 učitelji in 3 učiteljice pa z nemškim učnim jezikom. Mej temi sta 1 učitelj in 1 učiteljica dostala preizkušnjo z odliko; 1 učiteljica pa preizkušnje ni naredila.

*) Zaradi tesnega prostora zakasnjeno.

Uredn.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na novoustanovljeni enorazredni ljudski šoli v Trzinu učiteljska služba z letno plačo 450 gld., opravilno doklado 30 gld. in s stanovanjem v novem šolskem poslopji, stalno ali začasno. Prošnje vzprejema do 6. dné decembra t. l. c. kr. okrajni šolski svet v Kameniku. — Na enorazredni ljudski šoli v Čatežu s 400 gld. letne plače in s 30 gld. opravilnine in s stanovanjem. Prošnje vzprejema do 3. dec. t. l. c. kr. okrajni šolski svet v Novem Mestu.

Premene pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gosp. Stanislav Novak, učitelj v Čatežu, gre v Črmošnice in gospdč. Ivana Praprotnik, zač. učiteljica v Velikih Laščah, je za trdno postavljena na 4. učiteljsko mesto čveterorazredne ljudske šole v Postojini.

Važno za slovensko učiteljstvo.

Popotnikov koledar za slovenske učitelje 1887,

katerega izda »Popotnikovo« uredništvo v Mariboru, je ravnokar dotiskan, in se prične razpošiljati, kakor hitro pride iz knjigoveznice.

Obseg mu je: 1. Koledarij za 1887. l.; 2. Šolske tiskovine: a) Vsporedi učnih ur, b) Imenik. 3. Plače ljudskega učiteljstva po vsem Avstrijskem. 4. Šematizem ljudskih šol in učiteljev, učiteljski itd. po vsem Slovenskem. 5. Prazen papir za bilješke. 6. Inserati.

Elegantno v platno vezan komad stane

1 gold. 20 kr.

(po pošti 5 kr. več).

Naroča se na »Popotnikov koledar« — najbolje po poštnih nakaznicah — pri:

Upravništvu „Popotnika“,

Maribor, Reiserstrasse 8.